

המשרד להגנת הסביבה

עלון מידע אמברוסיה מכונסת

www.sviva.gov.il

נייר אקולוגי
FSC

אוקרוסיה מכונסת
פאליה בלדות חלקאות באצור ציחק וסרי

המשרד להגנת הסביבה, משרד החקלאות,
רשות הטבע והגנים, רשויות ניקוז ורשויות נחלים
נערכו במשותף כדי לבלום את המשך התפשטות **אמברוסיה מכונסת**
והמינים הזרים האחרים מסוג זה, כאשר הסכנה המיידית היא הגעת
הצמח לגליל, לאגן הכנרת ולאזור העמקים.

לחקלאות,
לנחלים ומעיינות,
לחופי הכנרת,
לגינות ופארקים
ולאזורי נופש ופנאי בחיק הטבע.

אם הצמח יפלוש
לאזורים אלו
ייגרמו נזקים
רחבי היקף:

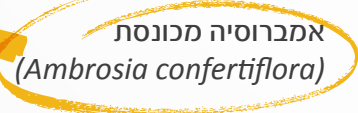
אמברוסיה שסועה
(*Ambrosia trifida*)

אמברוסיה לענתית
(*Ambrosia artemisiifolia*)

אמברוסיה צרת-עלים
(*Ambrosia tenuifolia*)

אמברוסיה מכונסת
(*Ambrosia confertiflora*)

המין המהווה איום מיידי
לחקלאות ולמערכות טבעיות.

בשנים האחרונות הופיעו
בישראל 4 מינים זרים של
הסוג אמברוסיה
(צמח ממשפחת המורכבים):

מין פולש זה גורם לנזקים
בתחומים הבאים:

בריאות

עלול לגרום
לאלרגיות אצל בני
אדם, בדומה למיני
אמברוסיה אחרים.

גינות ופארקים

הצמח חודר לגינות
וגורם להפרעות
בתחזוקתן.

תשתיות

הצמח משתלט על
צידי דרכים וקווי
תשתיות.

בתי גידול לחים

אמברוסיה מכונסת יוצרת
כיסוי צפוף הדוחק את מיני
הצמחים המקומיים ומשנה
לחלוטין את התכונות של
המערכות האקולוגיות.

חקלאות

מתפשט במהירות
במטעים, פרדסים
ושדות.

מוקד האילוח (מוקד ההתפשטות)
 של אמברוסיה מכונסת מצוי במרכז השומרון (אזור שכם).
 הצמח נפוץ כיום בשומרון, בצפון בקעת הירדן, נחל תרצה,
 בעמק חפר ובשרון.

מוקדים נוספים נתגלו בנחל קנה, נחל הירקון, באזור חיפה,
 צומת אחיהוד, ליד גדרה ובאזור אשדוד.

כיוון שיש קושי רב להדביר את הצמח
 לאחר התבססותו (מין רב שנתי
 המתרבה גם באופן וגטיבי)
 יש חשיבות עליונה למנוע
 את המשך התפשטותו.

Ambrosia confertiflora DC.
Compositae (Asteraceae)

אמברוסיה מכונסת
משפחה: מורכבים

תפרחת

עלים

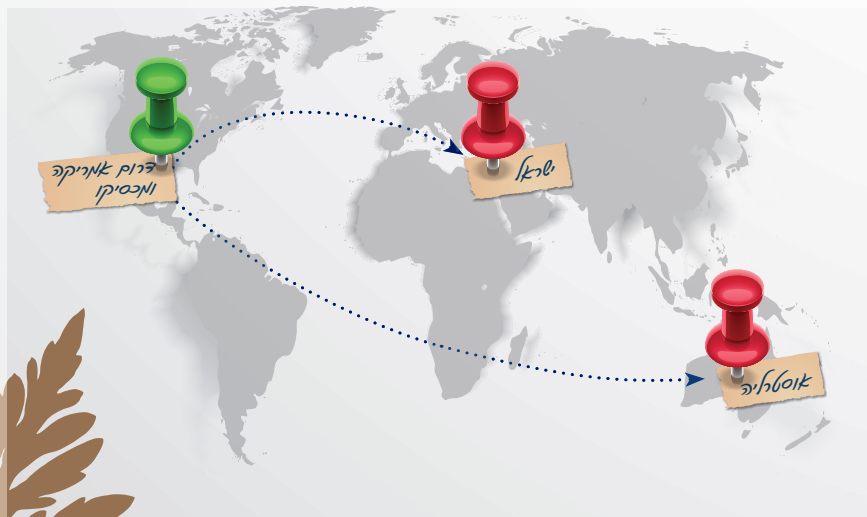

עלים

תיאור בסיסי: עשב רב-שנתי זקוף שגובהו 75-250 ס"מ. אורך העלים 12-16 ס"מ, רוחבם 10-15 ס"מ. צבעם ירוק מאפיר מעט. העלים בעלי פטוורת קצרה וגזורים פעמיים לאונות ארוכות. על שפת העלה נמצאות בדלילות שערות קטנות. העלים נגדיים בבסיס הגבעול ומסורגים בחלק העליון של הצמח. הצמח חד-ביתי והפרחים חד-מיניים, צבעם צהוב או ירקרק. הפרחים הזכריים רבים וקטנים. קוטרם כ-1 ס"מ והם נישאים על אשכול זקוף. הפרחים הנקביים חסרים עלי כותרת והם מרוכזים בחיק העלה, במעטפות דמויות קערית. הפריחה בישראל מספטמבר עד אוקטובר. הזרעים חומים בקוטר 3-4 מ"מ.

מקור גיאוגרפי: עמקים צחיחים למחצה בדרום ארצות הברית ובמכסיקו.

פלישה במקומות אחרים בעולם: אמברוסיה מכונסת פולשת במערב אוסטרליה מאז שנות ה-50 של המאה העשרים.

בזידו בהוליס בלונן

בזידו בהוליס בלונן

בזידו בהוליס בלונן

רקע לפלישה בישראל: הצמח נצפה לראשונה ב-1990 בחוף הכרמל. פלישה מסיבית לאורך גדות נחל אלכסנדר החלה בסוף שנות ה-90 - תחילת שנות ה-2000. לא ברור כיצד הצמח חדר לישראל. ייתכן שזרעיו נמצאו בתערובות זרעים שהובאו מארצות הברית לשם האכלת עופות ודגי בריכות.

14 גדות נחל אלכסנדר

תכונות ביולוגיות ואקולוגיות: אמברוסיה מכונסת יוצרת אוכלוסיות צפופות מאוד הדוחקות מיני צמחים מקומיים. מערכת שורשים שטחית וצפופה מאוד, מרוכזת בשכבה העליונה של הקרקע עד עומק 30 ס"מ בלבד. הצמח מתרבה מזרעים וגם באופן וגטיבי באמצעות ניצנים אדפטיביים הנוצרים על שורשים אופקיים מתפשטים. טרם נקבע אם הצמח מתרבה בישראל בעיקר מזרעים או בעיקר באופן וגטיבי, אך התצפיות בשטח מראות כי הריבוי בארץ נעשה בשתי הדרכים. הצמח בעל יכולת התחדשות גבוהה מאוד: הצמחים מתחדשים תוך חמישה שבועות בלבד לאחר כיסוח. ההשתלטות העונתית של העשבונים הרודראליים המקומיים במהלך החורף, כגון חרדל לבן, גדילן מצוי וברקן סורי, אינה דוחקת את האמברוסיה.

דרכי הפצה: הצמח מופץ בדרכים טבעיות ובאמצעות האדם. הפצה טבעית: יחידת התפוצה (הפרי) בנויה ממעטפת סגורה העוטפת זרעון יחיד המכוסה ב-10 עד 20 קוצים קצרים ומאונקלים. הקוצים נתפסים בפרווה של בעלי חיים וכך הפרי מופץ. ההפצה נעשית גם על ידי מים זורמים, במיוחד בעת הצפות. הפצה על ידי האדם נעשית בעיקר באמצעות כלי עבודה הנוסעים ברחבי הארץ כאשר עליהם אדמה מאזורים נגועים. זרעים או חלקי צמח הנופלים מכלי העבודה עלולים ליצור מוקדים חדשים. כך למשל נוצרו מוקדים לאורך כביש מס' 1. בשל כך המוקדים החדשים עלולים להופיע קודם כל לאורך דרכים.

מצב הפלישה כיום בישראל: הסקר האחרון שנערך בנושא אמברוסיה הראה כי מוקד הפלישה הינו בעיר שכם. משם התחיל הצמח לפלוש, תחילה לכיוון מערב, לאורך גדות נחל שכם ונחל אלכסנדר ולאחר מכן גם לכיוון מזרח לאורך נחל תרצה ועד בקעת הירדן.

סקר שערכה רשות ניקוז שרון גילה שהצמח פלש על פני 4,800 דונם לאורך גדות נחל שכם ונחל אלכסנדר, ומשם חדר לשדות ולפרדסים הסמוכים. הצמח החל לפלוש גם לכיוון מזרח לאורך נחל תרצה. שם התפתחה אוכלוסייה גדולה לאורך גדות הנחל עד בקעת הירדן, מזרחית לכביש מס' 90. בסוף 2008 החלה אמברוסיה מכונסת לפלוש גם בגדות נחל קנה, בתחום שמורת נחל קנה. בתחילת 2009 התקבל דיווח על מוקדים חדשים במישור החוף המרכזי, בגדות נחל דרוור (יובל של נחל פולג), לאורך כביש מס' 3 (ליד קיבוץ רבדים) ולאורך כביש מס' 4 (ליד קיבוץ פלמחים). בסוף קיץ 2009 התגלה מוקד של הצמח בשמורת פצאל שבמזרח השומרון. באפריל 2011 אותר מוקד קטן ליד נחל הקישון בגרוסת של אספלט ששימשה להידוק קרקע בחניון משאיות קרוב לנחל.

קצב הפלישה של הצמח הינו המהיר ביותר מבין הצמחים הפולשים היבשתיים בישראל.

הברדס בלרון
(צואן בחוקף)

אזריק נחל תרצה בלרון

אופן השפעה על המינים המקומיים: אמברוסיה מכונסת יוצרת יחידות צפופות מאוד הדוחקות את כל מיני הצמחים האחרים. לכן, תת-כיסוי של אמברוסיה מכונסת נראה כנטול מינים מקומיים לחלוטין. אמברוסיה מכונסת מהווה מטרד כבד לשדות חקלאיים בה היא מתפשטת במהירות. הצמח חודר לפרדסים ולמטעי אבוקדו.

דרכי טיפול:

- כיסוח חסר כל תועלת כיוון שהצמח מתחדש מהר.
- עקירה יכולה להיות יעילה לגבי פרטים מאוד צעירים.
- עקירה של פרטים מבוססים (מעל 10 ס"מ גובה) אינה יעילה כיוון שחלקים מהשורשים נותרים בקרקע.

• "שימוש בקוטלי עשבים המורשים לשימוש בישראל כגון *Glyphosate* ("ראונדאפ"), *Triclopyr* ("גרלון") או *Fluroxypyr* ("טומהוק") אינם יעילים דיים מאחר וצמחי האמברוסיה מתחדשים לאחר הריסוס. כמו כן, קוטלי עשבים אלה ואחרים המכילים 2,4-D, כחומר פעיל, לא מורשים ומסוכנים לאורגניזמים המצויים בבתי גידול לחים.

בימים אלה נערך ניסוי בקוטל עשבים אחר יעיל בהדברת צמחי אמברוסיה מכונסת ומתאים לשימוש בגדות נחלים ובתי גידול לחים אחרים. הניסוי נערך בשיתוף פעולה של השרותים להגנת הצומח במשרד החקלאות, המשרד להגנת הסביבה, רשות ניקוז שרון ורשות הטבע והגנים. המסקנות הסופיות של המחקר יתקבלו בסוף שנת 2013.

במקביל, מחקר הנערך לאורך נחל אלכסנדר מאז שנת 2008, בודק ניסיון להחליש את פלישת האמברוסיה באמצעות שיקום צמחייה טבעית של גדות נחלים, בפרט עם עב-קנה נדיר ועב-קנה שכיח. תוצאות המחקר הראו כי שיקום הצמחייה של גדות נחלים מונע השתלטות של אמברוסיה מכונסת.

בשלב זה טרם פותח טיפול ביולוגי קלאסי, המבוסס על הכנסת אויב טבעי, נגד מין זה של אמברוסיה.

כתיבה:

ד"ר ז'אן-מארק דופור-דרור
ד"ר טוביה יעקבי
צילום על ידי:
ד"ר ז'אן-מארק דופור-דרור

בכל מקרה שנצפתה אמברוסיה מכונסת יש לדווח על כך למוקד המידע של המשרד להגנת הסביבה בטלפון: *6911